

Ακολουθήσέ με
στο αρχαίο
θέατρο της Μίεζας

Μίεζα, μια σπουδαία πόλη του μακεδονικού βασιλείου

Στην Κάτω Μακεδονία, όπως αποκαλούσαν ο Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης τα πεδινά της Πιερίας και της Ημαθίας, πολλές ήταν οι πόλεις που άκμασαν στα χρόνια του μακεδονικού βασιλείου. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι Αιγές και η Πέλλα, η αρχαία και η νεότερη αντίστοιχα πρωτεύουσα του κράτους. Τα εντυπωσιακά ερείπιά τους μένουν σήμερα να θυμίζουν την πολυτέλεια της ζωής στη βασιλική αυλή. Ξακουστές ήταν ακόμα η Βέροια και η Έδεσσα, δύο πόλεις που κατοικούνται συνεχώς μέχρι σήμερα. Εκτός από αυτές όμως, μία ακόμη σπουδαία πόλη αναπτύχθηκε στην περιοχή της Κάτω Μακεδονίας. Οι αρχαίες πηγές μιλούσαν για την Μίεζα, η θέση της όμως δεν ήταν γνωστή μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950. Έκτοτε τα κατάλοιπα της πόλης, που ήταν χτισμένη στους πρόποδες του βουνού Βέρμιου, έρχονται σταδιακά στο φως σε μία μεγάλη έκταση που απλώνεται κάτω από την πόλη της Νάουσας, στον κάμπο και στις πλαγιές των λόφων που βρίσκονται ανάμεσα στη Νάουσα και τα χωριά Κοπανός και Λευκάδια.

Σύμφωνα με το μύθο, η πόλη πήρε το όνομά της από τη Μίεζα που ήταν κόρη του βασιλιά Βέρπητα. Αδελφή της ήταν η Βέροια, η οποία με τη σειρά της έδωσε το όνομά της στην ομώνυμη μακεδονική πόλη, και ο ποτάμιος θεός Όργανος που διέσχισε με παραπόταμους το Βέρμιο.

Η ευρύτερη περιοχή της Μίεζας ξεκίνησε να κατοικείται την 2η χιλιετία π.Χ. Τον 7ο αι. π.Χ. οι Μακεδόνες με τον ιδρυτή τους βασιλιά Περδίκκα τον Α' έφτασαν στον τόπο αυτό της Κάτω Μακεδονίας. Αφού ανάγκασαν τους κατοίκους του, τους Βοττιαίους (ένα θρακικό προελληνικό φύλο), να μεταναστεύσουν στην Χαλκιδική, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και άρχισαν να επεκτείνονται και προς άλλους τόπους της Μακεδονίας.

Φαίνεται ότι στα χρόνια του βασιλιά Φιλίππου Β' (359-336 π.Χ.) η Μίεζα ήταν ήδη μια σημαντική πόλη του μακεδονικού βασιλείου. Στο ξακουστό «Νυμφαίο» της Μίεζας, ένα ειδυλλιακό τοπίο με πλούσια βλάστηση,

Εικ. 1 Το θέατρο πριν την αποκατάστασή του.

άφθονα νερά και φυσικά σπήλαια, ιδανικό για τη λατρεία των Νυμφών, ιδρύθηκε με εντολή του Φιλίππου η Σχολή όπου ο Αριστοτέλης δίδαξε στον Αλέξανδρο και στα παιδιά των οικογενειών της μακεδονικής αριστοκρατίας φιλοσοφία, τέχνες και μαθηματικά.

Η παρουσία του Αλέξανδρου και της παρέας του στην περιοχή θα πρέπει να έδωσε αίγλη στην Μίεζα και να βοήθησε στην ανάπτυξή της. Η πόλη όμως έφτασε στο απόγειο της ακμής στα ελληνιστικά χρόνια. Στο β' μισό του 4ου αι. π.Χ. η Μίεζα, όπως και οι περισσότερες μακεδονικές πόλεις, αναδιοργανώθηκε. Η ακρόπολή της οχυρώθηκε και στο κέντρο της χτίστηκαν μεγάλα και εντυπωσιακά οικοδομήματα που εξυπηρετούσαν τις ποικίλες δραστηριότητες των κατοίκων της. Φαίνεται, μάλιστα, ότι το δημόσιο συγκρότημα που δημιουργούσαν τα κτήρια αυτά είχε τέτοιες διαστάσεις, που

το μέγεθός του θα μπορούσε να συγκριθεί με τις μεγάλες αγορές των ελληνιστικών πόλεων της Μικράς Ασίας, όπως της Πριήνης και της Μιλήτου. Πάντως, τη μεγάλη άνθηση της πόλης μπορεί να αντιληφθεί κανείς σήμερα, όταν δει από κοντά τα πιο γνωστά μνημεία της. Πρόκειται για τους μακεδονικούς τάφους με τις εντυπωσιακές τοιχογραφίες που έχουν αποκαλύψει οι ανασκαφές στα Λευκάδια. Κατασκευάστηκαν για τους πλούσιους τοπικούς αξιωματούχους και θυμίζουν τη μεγαλοπρέπεια των βασιλικών τάφων της Βεργίνας.

Μετά την κατάκτηση του μακεδονικού κράτους από τους Ρωμαίους (168 π.Χ.) η Μίεζα συνέχισε να ευημερεί, όπως μαρτυρούν το αρχαίο θέατρο, οι ρωμαϊκές επαύλεις και άλλα μεγάλα κτήρια που χτίστηκαν στην πόλη, ενώ η κατοίκησή της συνεχίστηκε μέχρι και τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες.

Εικ. 2 Άποψη του θεάτρου πριν την αποκατάστασή του.

Το θέατρο της Μιέζας

Το θέατρο χτίστηκε σε πολύ μικρή απόσταση από την αγορά, στην πλαγιά ενός χαμηλού λόφου με θέα προς τον απέραντο μακεδονικό κάμπο. Υπολογίζεται ότι μπορούσε να χωρέσει 1.500 άτομα. Δεν ξέρουμε πότε ακριβώς οικοδομήθηκε, έχει όμως στοιχεία που θυμίζουν τόσο τα θέατρα της ελληνιστικής εποχής όσο και αυτά της ρωμαϊκής περιόδου. Φαίνεται, λοιπόν, ότι κατασκευάστηκε στα πρώτα ρωμαϊκά χρόνια (1ος αι. π.Χ.), όταν ο τύπος του ρωμαϊκού

θεάτρου δεν είχε αποκτήσει ακόμα την οριστική του μορφή. Το κτήριο χρησιμοποιήθηκε για περίπου πέντε αιώνες και τον 4ο αι. μ.Χ. εγκαταλείφθηκε.

Παρά τη σημασία που φαίνεται ότι είχε η Μιέζα έχοντας ένα δικό της θέατρο, η ανασκαφή αποκάλυψε ότι πρόκειται για ένα θεατρικό οικοδόμημα με επαρχιακό χαρακτήρα. Η κατασκευή του φανερώνει μία μικρή προχειρότητα σε σύγκριση με τα πολυτελή θέατρα που συναντάμε σε μεγάλες και ση-

μαντικές ελληνικές πόλεις.

Σήμερα η εικόνα του θεάτρου δεν αντιστοιχεί στη μορφή που είχε όταν ήρθε στο φως (εικ. 1, 2). Το κτήριο σωζόταν σε κακή κατάσταση κι έτσι πρώτο μέλημα των αρχαιολόγων ήταν η συντήρησή του. Στη συνέχεια συμπλήρωσαν τα τμήματα που έλειπαν ή είχαν καταστραφεί με νέα, φροντίζοντας όμως να θυμίζουν τα αρχαία μέλη και ταυτόχρονα να φαίνονται ως νεότερες επεμβάσεις.

Στάση 1η: Η ορχήστρα

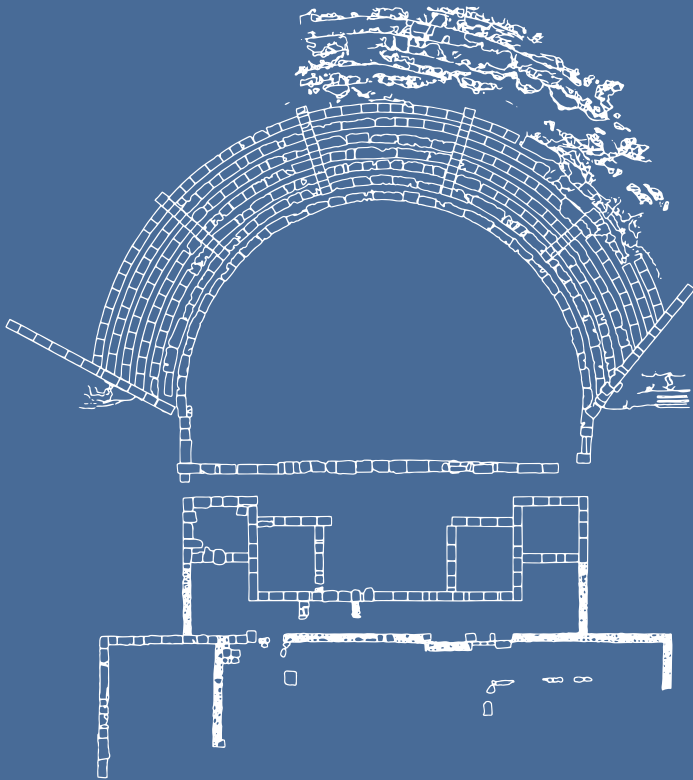
Η ημικυκλική *ορχήστρα* του θεάτρου είναι αρκετά μεγάλη. Η διάμετρός της φτάνει τα 22 μέτρα, πλησιάζοντας στο μέγεθος της ορχήστρας μεγάλων θεάτρων, όπως των Φιλίππων που έχει διάμετρο 25 μέτρα. Το δάπεδό της είναι από πατημένο χώμα. Στην περιμέτρό της δεν είχε αποχετευτικό αγωγό. Παρόλα αυτά, φαίνεται ότι φρόντισαν να βρουν έναν εναλλακτικό τρόπο για να απομακρύνονται τα νερά. Έτσι, στο κέντρο της περίπου άνοιξαν μία οπή, μία τρύπα δηλαδή, από όπου τα νερά πενούσαν κάτω από τον φυσικό βράχο και κυλούσαν έξω από το θέατρο. Φαίνεται όμως ότι είχαν φτιάξει συγχρόνως και ένα μικρό σύστημα αποστράγγισης. Κάτω από το δάπεδο της ορχήστρας, σε σημείο που βρισκόταν κοντά στη δεξιά πλευρά του κοίλου, καθώς το κοιτάτε έχοντας πίσω σας τη σκηνή, βρέθηκαν τρία αυλάκια. Κατέληγαν σε μία δεύτερη τρύπα που θα είχε ανοικτεί για την απομάκρυνση των νερών.

Στάση 2η: Το κοίλο

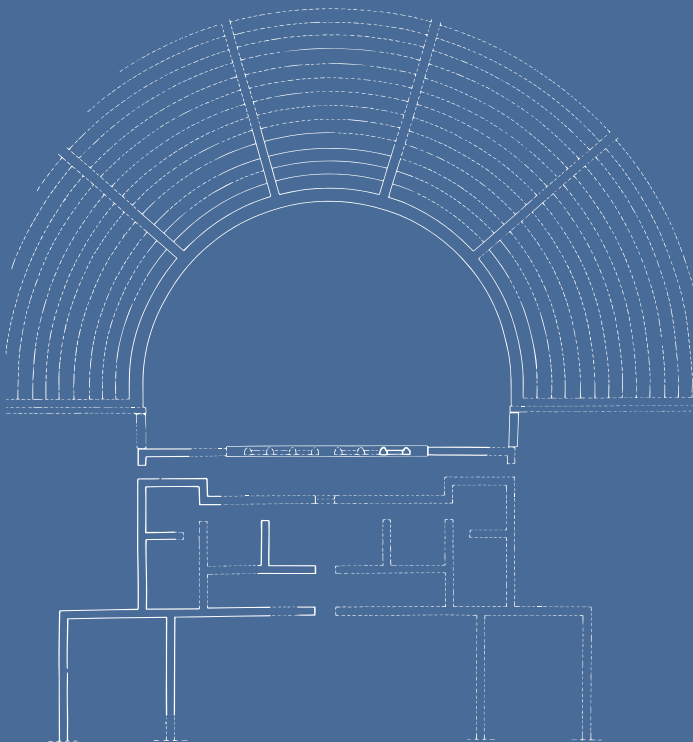
Για να κατασκευαστεί το *κοίλο*, χρειάστηκε πρώτα να διαμορφώσουν κατάλληλα την πλαγιά του λόφου. Έτσι, σε κάποια σημεία λάξευσαν τον βράχο και σε άλλα τον σκέπασαν με χώμα. Δύο λοξοί χαμηλοί τοίχοι, που έχουν αποκατασταθεί σήμερα, στηρίζουν τα δύο άκρα του κοίλου. Οι τοίχοι αυτοί, που ονομάζονται *αναλημματικοί*, δεν υπήρχαν εξ αρχής. Την εποχή που κατασκευάστηκε το θέατρο οι αναλημματικοί τοίχοι είχαν χτιστεί παράλληλα προς το κτήριο της *σκηνής* κι έτσι το κοίλο είχε τη μορφή ενός κανονικού ημικυκλίου, (εικ. 4). Φαίνεται όμως ότι κάποια στιγμή δεν μπόρεσαν να συγκρατήσουν άλλο το βάρος του φερτού χώματος κι έτσι κατέρρευσαν. Για να είναι πιο ανθεκτικοί οι καινούριοι τοίχοι, στηρίχθηκαν απευθείας στο φυσικό βράχο και με τρόπο τέτοιο που να μη χρειάζεται να συγκρατούν μεγάλη ποσότητα χώματος. Έτσι, η συμμετρία που υπήρχε παλιότερα ανάμεσα στο κοίλο και τη σκηνή χάθηκε και το κοίλο πήρε την μορφή που φαίνεται στην εικόνα 3.

Τα καθίσματα χωρίζονται με τέσσερις *κλίμακες*, σκάλες δηλαδή, σε πέντε κάθετα τμήματα, τις *κερκίδες*. Δεν ξέρουμε ακριβώς πόσες σειρές *εδωλίων* είχε το κοίλο. Σήμερα μπορεί να δει κανείς καθίσματα μόνο στις πρώτες επτά σειρές. Φαίνεται όμως ότι πιο πάνω είχαν διαμορφώσει το έδαφος για να τοποθετήσουν εδωλία που θα έφταναν μέχρι και τη δέκατη τέταρτη σειρά. Οι αρχαιολόγοι, πάντως, βρήκαν στοιχεία που τους βοήθησαν όχι μόνο να υπολογίσουν ότι το κοίλο θα είχε τουλάχιστον 19 σειρές, αλλά και ότι θα πρέπει να ήταν ακόμα μεγαλύτερο.

Στο κοίλο όμως ανακάλυψαν κάτι ακόμα πιο ενδιαφέρον. Πάνω από την έβδομη σειρά βρήκαν ίχνη σκαλοπατιών που δεν ήταν χαραγμένα στην ίδια ευθεία με τις κλίμακες του κοίλου. Υπέθεσαν, λοιπόν, ότι οι κλίμακες αυτές πρέπει να προέρχονται από μία παλιότερη περίοδο κατασκευής του θεάτρου. Όπως φαίνεται, το θέατρο θα είχε τότε μια διαφορετική διάταξη, δυστυχώς όμως δεν έχουν βρεθεί άλλα στοιχεία που θα μας βοηθούσαν να φανταστούμε τη μορφή του.

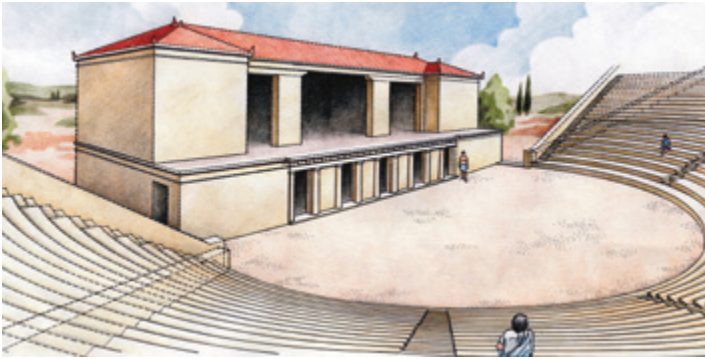
Εικ. 3 Σχεδιαστική αποτύπωση του θεάτρου.

Εικ. 4 Κάτοψη του θεάτρου.

Το θέατρο σήμερα

Το θέατρο αποκαλύφθηκε τυχαία το 1992, κατά τη διάρκεια εργασιών για την τοποθέτηση δικτύου ύδρευσης. Η ανασκαφή του ξεκίνησε ένα χρόνο αργότερα και έως το 1995 το μεγαλύτερο μέρος των σωζόμενων τμημάτων του είχε έρθει στο φως. Το 2007 ξεκίνησαν εργασίες για τη συντήρηση και την αποκατάσταση του θεάτρου. Μέσα σε έναν χρόνο όσοι από τους λίθους της σκηνής και του κοίλου δεν σώζονταν καλά ή είχαν καταστραφεί αντικαταστάθηκαν από καινούριους. Οι εργασίες σταμάτησαν στο τέλος του 2008, από τον Ιούλιο όμως του 2011 ξεκίνησαν και πάλι.

Εικ. 5 Αναπαράσταση της σκηνής (Γ. Καραδέδος).

Στάση 3η: Η σκηνή

Μόνο μερικά χαμηλά ερείπια ήρθαν στο φως από το κτήριο της σκηνής, πίσω από την ορχήστρα. Παρόλα αυτά, οι αρχαιολόγοι μπόρεσαν να διακρίνουν τα μέρη που την αποτελούσαν και, αφού συμπλήρωσαν σαν ένα παζλ τα κομμάτια που έλειπαν, μπόρεσαν μαζί με τους αρχιτέκτονες να αποκαταστήσουν τη διάταξη που είχε. Φαντάστηκαν όμως και τη μορφή της, την οποία αναπαράστηκαν στο σχέδιο της εικόνας 5.

Το οικοδόμημα της σκηνής θα πρέπει να ήταν διώροφο. Στο κέντρο διαμορφωνόταν το κυρίως κτήριο της σκηνής. Είναι πιθανό ότι στο πίσω μέρος του κυρίως κτηρίου της σκηνής, που διαμορφωνόταν στο κέντρο, θα υπήρχε μία σκάλα για να ανεβαίνει κανείς στο δεύτερο όροφο. Δύο τετράγωνα δωμάτια στα άκρα της σκηνής, χτισμένα λίγο πιο μπροστά από αυτή, ήταν τα *παρασκήνια*. Εκεί αποθήκευαν τα υλικά της παράστασης κι εκεί προετοιμαζόνταν οι υποκριτές για την εμφάνισή τους.

Μπροστά από τη σκηνή και τα παρασκήνια υπήρχε το *προσκήνιο*, μία στοά, δηλαδή, που στηριζόταν σε οκτώ κίονες ενσωματωμένους πάνω σε πεσσούς (θυμίζουν τετράγωνα κολώνες). Κάποια από τα κενά ανάμεσα στους κίονες διαμορφώνονταν σε πόρτες που οδηγούσαν στο εσωτερικό της σκηνής. Άλλα, πάλι, φράσσονταν. Στον όροφο του προσκηνίου, που ονομάζεται *λογεία*, εμφανίζονταν οι υποκριτές. Τα κατάλοιπα που θα δείτε πίσω από τη σκηνή ανήκουν σε ένα άλλο κτήριο που φαίνεται ότι κατασκευάστηκε την ίδια εποχή με το θέατρο, δεν γνωρίζουμε όμως ποια ήταν η χρήση του.

Και κάτι ακόμα...

Η περιοχή της Μίεζας φαίνεται να συνδέεται με το μύθο του βασιλιά της Φρυγίας Μίδα και του Σιληνού, ενός αλογόμορφου ακολούθου του θεού Διονύσου. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Σιληνός βρέθηκε στον κατάφυτο αυτό τόπο με τα άφθονα νερά όπου βρίσκονταν οι κήποι του Μίδα. Ο βασιλιάς θέλοντας να μάθει τα μυστικά της σοφίας του τού έσπασε παγίδα, ρίχνοντας κρασί στο νερό μιας πηγής. Ο Σιληνός ήπια και μέθυσε κι έτσι ο Μίδας κατόρθωσε να τον πιάσει.

Εικ. 6

Εικ. 7

Εικ. 6-7 Εργασίες για την αποκατάσταση του θεάτρου της Μίεζας.

Βιβλιογραφία

Αδάμ-Βελένη, Π. (2010), *Θέατρο και θέαμα στην αρχαία Μακεδονία*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Αδάμ-Βελένη, Π. (2012), «Αρχαία Μακεδονία. Γεωγραφικό και ιστορικό διάγραμμα», στο: Αδάμ-Βελένη, Π. (επιμ.), *Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας* (σελ. 7-17), Αθήνα: Διάζωμα-Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος.

Αλλαμανή-Σουρή, Β. (2012), «Αρχαία Μίεζα. Η παράδοση, ο χώρος και οι αρχαιότητες», στο: Αδάμ-Βελένη, Π. (επιμ.), *Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας* (σελ. 119-128), Αθήνα: Διάζωμα-Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος.

Αλλαμανή-Σουρή, Β., Καραδέδος, Γ., Μισαπλίδου, Β. και Πουλακάκης, Ν. (2012), «Το αρχαίο θέατρο της Μίεζας», στο: Αδάμ-Βελένη, Π. (επιμ.), *Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας* (σελ. 129-144), Αθήνα: Διάζωμα-Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος.

Κακριδής, Ι.Θ. (1986), *Ελληνική Μυθολογία: Οι θεοί*, τ. 2, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Κουκουβού, Α. και Ψαρρά, Ε., «Η Αγορά της Αρχαίας Μίεζας: Η Δημόσια Όψη μιας Σημαντικής Μακεδονικής Πόλης» στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Η Αγορά στη Μεσόγειο από τους ομηρικούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού/Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αιγαϊακών Σπουδών, Κως, 14-17 Απριλίου 2011.

Πηγές από το διαδίκτυο

Διαδικτυακός τόπος Σωματείου «Διάζωμα»: http://www.diazoma.gr/gr/Page_04-01_AT-031.asp

Διαδικτυακός τόπος Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=5104

Άλλες πηγές

Εφορεία Αρχαιοτήτων Ημαθίας

Προέλευση εικόνων

Εικ. 1, 2, 3, 4, 7, 8: Εφορεία Αρχαιοτήτων Ημαθίας

Εικ. 5, 6: Προσωπικό αρχείο Γ. Καραδέδου, αρχιτέκτονα-αρχαιολόγου, καθηγητή ΑΠΘ

Συντονισμός έργου: Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος
Σουζάνα Χούλια - Καπελώνη, Αρχαιολόγος
Σχεδιασμός περιεχομένου - γενική επιμέλεια: Έλενα Μπαζίνη, Αρχαιολόγος
Γραφιστική & καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπύλιος Πίστας, Γραφίστας
Κείμενα: Μαρία Αγγελάκου, Αρχαιολόγος
Ηλεκτρονική επεξεργασία: Ειρήνη Σταυριανού, Γραφίστας
Παιδαγωγική επιμέλεια: Χρύσα Αθανού, Εκπαιδευτικός
Διορθώσεις κειμένων: Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια

ISBN: 978-960-386-225-3

©2015 Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

Το έργο «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη της σημασίας του θεάτρου στην αρχαιότητα και σήμερα» (κωδικός MIS 339817) υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ